

18. Hanover Research. The Impact of Formative Assessment and Learning Intentions On Student Achievement. 2014. URL: <http://www.hanoverresearch.com/media/The-Impact-of-Formative-Assessment-and-Learning-Intentions-on-Student-Achievement.pdf>

Pinchuk I. O.

CRITERIA FOR EVALUATION OF INTENDING PRIMARY SCHOOL TEACHERS' FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE

Modern views of scientists on the process and the result of evaluation of primary school teachers' foreign language communicative competence are analysed in the article. The assessment process is a special (diagnostic) component of the control, and the evaluation is its result. Evaluation is a quantitative indicator of the learning outcomes quality, indirectly characterizes the development of future professionals, their ability, attitude to the profession, which can be expressed in the form of qualitative verbal characteristics.

The author examines the varieties of intending primary school teachers' foreign language communicative competence evaluation; the effective means of assessing it are revealed. The educational values of the teacher and the purpose of learning the language certainly influence the assessment of student achievement. Scientists K. Kohli and J. McMillan distinguish the purposes of performance and the purposes of mastery. The teacher, whose main purpose is excellent task performing, first of all assesses individual abilities and rewards for their perfect performance. If the aim of the teacher is mastery, he focuses on assessing students' development, mastering new skills, improving them.

Assessing, in the process of which information about students' knowledge is collected in order to adapt studying to improve learning, is defined as formative. It is a process in which the teacher systematically monitors students' progress in language learning, helps them to overcome difficulties and eliminate deficiencies that affect students' motivation in learning. Formative assessment demonstrates to students their ability to master the language under certain conditions and active actions. Therefore, formative assessment is now recognized as an effective means to influence students' motivation to learn a foreign language, and is therefore a promising area of research. In our research, we take it as a basis in the process of forming the intending primary school teachers' foreign language communicative competence.

The study describes the criteria and indicators of the researched quality formation. The influence of the assessment of intending primary school teachers' foreign language communicative competence on their motivation to learning a foreign language in higher education institutions of Ukraine is described in the article.

Key words: intending primary school teachers' foreign language communicative competence, assessment, formative assessment, evaluation, evaluation criteria and indicators.

Дата надходження статті: «23» серпня 2019 р.

УДК 37.013.091.12.011.3-051:6

Покроєва Л. Д., Остапенко А. С.*

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОСНОВА ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Стаття містить аналіз наукових джерел за темою дослідження; визначено, що існує значна кількість праць, присвячених упровадженню компетентнісного підходу в професійній підготовці вчителів. У той же час недостатньо дослідженим є питання розвитку методичної компетентності учителів технологій саме на різних етапах їхньої професійної діяльності та під час навчання на курсах підвищення кваліфікації в системі післядипломної педагогічної освіти.

У статті охарактеризовано структуру методичної компетентності вчителя технологій, розвиток якої відбувається в системі післядипломної педагогічної освіти на засадах

*© Покроєва Л. Д., Остапенко А. С.

принципів гуманізму, людиноцентризму, педагогіки партнерства, диференціації навчання. Розкрито особливості освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації учителів технологій: диференціація в організації навчання, розширення змісту навчання, диверсифікація форм і методів навчання, використання ІКТ-технологій, вимірювання результатів навчання.

Викладено підходи до розвитку методичної компетентності вчителів предмета «Технології», що відповідають Закону України «Про освіту» (2017 рік), принципам Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», завданням Державного стандарту загальної середньої освіти як основи змістовного наповнення освітнього процесу та чинних навчальних програм з трудового навчання та технологій.

У статті охарактеризовано структурні компоненти методичної компетентності вчителів технологій, що є основою для планування освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників у межах реалізації професійного модуля. Організований таким чином освітній процес на курсах підвищення кваліфікації сприяє забезпеченню конкурентоспроможності учителів технологій у сучасних соціально-економічних умовах.

Ключові слова: компетентнісний підхід, структура методичної компетентності вчителя, післядипломна освіта, конкурентоспроможність.

Початок ХХІ століття характеризується активними розвитком технологічного знання, насиченістю інформаційного простору, загостренням соціальних та екологічних проблем. Це вимагає від суспільства та окремої особистості постійного удосконалення, розвитку, зростання.

Зазначені процеси актуалізують потребу в конкурентоспроможних фахівцях, змінах у їхній підготовці. Це передбачає суттєві зміни в системі освіти в Україні. Міністерством освіти і науки України розроблено Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, нові освітні стандарти – усе націлено не тільки на оновлення структури української школи, а насамперед, - на механізми реалізації компетентнісного навчання, оскільки школа має готувати дітей до життя, формувати в них компетентності, надавати уміння і знання, які необхідні для успішної життєдіяльності у ХХІ столітті [6].

Також у Концепції серед пріоритетних завдань, що вирішує післядипломна педагогічна освіта, одним з ключових визначено формування методологічної культури педагогічних кадрів; забезпечення інтеграції науки і практичної педагогічної діяльності.

На часі актуальним є удосконалення методичної компетентності педагога, який сам постійно вдосконалюється в умовах інтенсивного розвитку науки, техніки, інформаційного простору, який прагне працювати з використанням інноваційних підходів до розвитку та навчання особистості, творчо підходити до вирішення щоденних педагогічних ситуацій. Якість навчання й виховання, рівень підготовки до життя в інформаційному суспільстві, в умовах ринкової економіки потребує постійної уваги до підвищення конкурентоспроможності сучасного вчителя.

Оновленій системі освіти потрібен педагог, здатний оперативно реагувати на суспільні зміни, аналізувати й коригувати діяльність відповідно до соціальних вимог і потреб, а відтак методична компетентність стає невід'ємною частиною і запорукою ефективної праці вчителя, його особистісного і професійного розвитку.

Ці завдання вирішуються закладами післядипломної педагогічної освіти в процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Успішному розв'язанню їх сприяє впровадження компетентнісного підходу та побудова ефективної моделі розвитку методичної компетентності вчителів технологій.

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлюється наявністю суперечностей між:

- потребою суспільства в учителях з високим рівнем методичної компетентності та відсутністю дієвого механізму реалізації запиту;
- необхідністю розвитку методичної компетентності учителів технологій та недостатньою розробленістю теоретико-методологічного забезпечення цього процесу, зокрема визначення складових методичної компетентності учителя технологій та етапів її розвитку під час навчання на курсах підвищення кваліфікації;
- творчим характером професійної діяльності учителя технологій і традиційними підходами до навчання в системі післядипломної освіти та самоосвітній діяльності.

Аналіз наукових джерел показує, що існує значна кількість праць, присвячених упровадженню компетентнісного підходу в професійній підготовці та діяльності (В. Бондар, І. Зимня, О. Овчарук, О. Садівник, А. Хуторської та ін.), питанням формування та розвитку професійної (С. Багадирова, Є. Бондаревська, Т. Власова, Я. Гаєвець, Г. Голуб, Т. Орджи, Д. Старк та ін.) та методичної компетентності вчителя (Н. Бібік, О. Бігич, Л. Ващенко, А. Волощук, Т. Гущина, О. Зубков, О. Ігна, Г. Кашкар'єв, Т. Волобуєва, Н. Кузьміна, О. Локшина, А. Маркова, Л. Парашенко, О. Пометун, Л. Таланова, Н. Язикова та ін.).

У педагогічній науці досліджено сутність і складові методичної компетентності вчителів різних предметів на етапі їхнього навчання в закладах вищої освіти. Разом із тим недостатньо дослідженою вважаємо проблему розвитку методичної компетентності вчителів у процесі їхньої професійної діяльності в міжкурсовий та курсовий періоди. Найменш дослідженими є питання розвитку методичної компетентності вчителів технологій, зокрема, розробка моделі цієї діяльності в системі післядипломної освіти.

Мета статті – схарактеризувати методичну компетентність вчителів технологій у системі післядипломної освіти як основу їхньої конкурентоспроможності в умовах реформування освіти.

За результатами вивчення наукових джерел можна зазначити, що методична компетентність включає володіння різноманітними методами навчання, знання дидактичних методів, прийомів і вмінь застосовувати їх у процесі навчання, знання психологічних механізмів засвоєння знань і вмінь у процесі навчання [6].

В. Адольф у структурі методичної компетентності виділяє такі компоненти: особистісний, діяльнісний, пізнавальний (когнітивний). Особистісний компонент методичної компетентності співвідноситься з умінями, пов'язаними з психологічною складовою особистості педагога: комунікативною, перцептивною, рефлексивною. Діяльнісний компонент містить у собі накопичені професійні знання й умінь, умінь актуалізувати їх у потрібний момент і використовувати в процесі реалізації своїх професійних функцій. Пізнавальний компонент ґрунтується на вмінях, що становлять теоретичну підготовку: аналітико-синтетичні (умінь аналізувати програмно-методичні документи, умінь класифікувати і систематизувати методичні знання); прогностичні (умінь прогнозувати ефективність обраних засобів, форм, методів і прийомів, умінь застосовувати методичні знання); конструктивно-проектувальні (умінь узагальнювати процес навчання, умінь планувати методичну діяльність) [1]. Ці складові структури методичної компетентності вчителя ми й використовуємо в нашому дослідженні.

Доповнює розуміння поняття **«методична компетентність учителя технологій»** і його складових зміст Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, мета та завдання освітньої галузі «Технології». Метою освітньої галузі «Технології» є формування і розвиток проектно-технологічної та інформаційно-комунікаційної компетентностей для реалізації творчого потенціалу учнів і їхньої соціалізації у суспільстві.

Зміст предметів освітньої галузі «Технології» має чітко виражену прикладну спрямованість і реалізується переважно шляхом застосування практичних методів і форм організації занять.

Наведемо завдання навчання технологій учнів загальноосвітніх навчальних закладів:

- формування цілісного уявлення про розвиток матеріального виробництва, роль техніки, проектування і технологій у розвитку суспільства;
- ознайомлення учнів із виробничим середовищем, традиційними, сучасними і перспективними технологіями обробки матеріалів, декоративно-ужитковим мистецтвом;
- формування здатності розвивати надбання рідної культури з використанням засобів декоративно-ужиткового мистецтва;
- набуття учнями досвіду провадження технологічної діяльності, партнерської взаємодії і ціннісних ставлень до трудових традицій;
- розвиток технологічних умінь і навичок учнів;
- усвідомлення учнями значущості ролі технологій як практичного втілення наукових знань;
- реалізація здібностей та інтересів учнів у сфері технологічної діяльності;
- створення умов для самореалізації, розвитку підприємливості та професійного самовизначення кожного учня;
- оволодіння вмінням оцінювати власні результати предметно-перетворювальної діяльності та рівня сформованості ключових і предметних компетентностей [2].

Зміст нової редакції навчальної програми з трудового навчання для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (2017 рік) спрямований на формування проєктно-технологічної компетентності учнів, яка розвивається в процесі практичної діяльності, коли учень доповнює власний досвід техніко-технологічними і проєктними знаннями, вміннями, навичками, на основі чого формується комплекс власних суджень, цінностей, ставлень [4].

У навчальній програмі «Технології» (рівень стандарту) для 10-11 класів визначено, що основною метою технологічної освіти учнів, має стати не сума знань про певну технологію чи наперед визначені способи діяльності для їх вивчення і відтворення, а формування в учнів здатності до самостійного конструювання цих знань і способів діяльності через призму їхніх особистісних якостей, життєвих та професійно зорієнтованих намірів, самостійного набуття ними досвіду у вирішенні практичних завдань [5].

Детальний аналіз змісту освітньої галузі «Технології» та навчальних предметів «Трудове навчання» та «Технології» дає можливість зробити висновок, що трудова підготовка школярів має інтегрований характер, спрямована на формування в них уявлень про техніко-технологічну складову навколишнього світу, про соціально-економічні аспекти життя та трудової діяльності людей, про їхню взаємодію з технологічним середовищем. Навчання предмета «Технології» спрямоване на формування особистості, яка здатна опановувати наукові та професійні знання, активно взаємодіяти з навколишнім. Успіх у розвитку економічної та соціальної сфери держави залежить від технологічної компетентності випускників шкіл, їх здатності свідомо брати участь у розв'язанні проблем, що виникають у зв'язку з технологічними змінами. Підготувати таких випускників здатний учитель, який має високий рівень методичної компетентності, технологічну підготовку та досвід перетворювальної діяльності [3].

Оновлення змісту технологічної освіти сприятиме формуванню технологічно освіченої особистості, підготовленої до самостійного життя та активної перетворювальної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, до успішного професійного самовизначення та реалізації власного потенціалу в майбутній професії.

Одним із чинників підвищення результативності технологічної освіти учнів є якість навчання, що залежить від неперервного професійного розвитку вчителя. Педагогічна

практика свідчить про те, що учителі технології не мають достатньої підготовки до здійснення з дітьми проєктно-перетворювальної діяльності, тому в закладах післядипломної педагогічної освіти під час навчання на курсах підвищення кваліфікації значну увагу необхідно приділити практичній спрямованості освітнього процесу.

Завдання сучасної системи післядипломної педагогічної освіти – допомогти педагогам усвідомити місію освіти, яка полягає в тому, щоб знайти індивідуальний підхід до кожного учня, сприяти реалізації ним особистісного потенціалу, внутрішніх потреб, необхідних життєвих компетенцій. «Щоб реалізувати цю місію, сучасним педагогам необхідно опановувати, крім компенсаторної (обслуговуючої) функції навчання, ще й нові: адаптивну (зорієнтовану на сучасні умови та вимоги) та розвивальну (задоволення індивідуальних пізнавальних інтересів і потреб учнів» [7].

Спираючись на визначення складових методичної компетентності, що наведено вище, у процесі підвищення кваліфікації учителів технологій з метою розвитку їхньої методичної компетентності під час навчання доречно змодельовати педагогічні ситуації, що потребують вирішення певних навчальних завдань, вибору конкретних методів навчання. При цьому педагог, який поставлений перед необхідністю вирішувати конкретну педагогічну ситуацію, навчальну проблему, матиме можливість виявити свою творчість, нестандартне, критичне мислення. Це сприятиме розвитку всіх структурних компонентів методичної компетентності: когнітивного (пізнавального), особистісного і діяльнісного, що описані більшістю дослідників, які вивчають поняття «методична компетентність» (В. Адольф, Т. Кобильник, М. Рагуліна, Л. Смоліна та ін.).

Структурні компоненти методичної компетентності є основою для планування освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників у межах реалізації професійного модуля та визначають його особливості:

1. Диференціація в організації навчання. Успішна реалізація визначених завдань під час навчальних занять зі слухачами курсів залежить від здійснення диференційованого підходу до визначення змісту діяльності. Викладачеві важливо вивчити та врахувати освітній та кваліфікаційний рівень слухачів, їхній досвід роботи, рівень мотивації до підвищення своєї професійної майстерності. З урахуванням цих факторів відбувається удосконалення методичної компетентності учителя технологій, що передбачає розвиток технологічної культури шляхом підвищення рівня оволодіння вчителем сучасними способами пізнання і перетворення себе і навколишнього світу, та розвиток його конструктивно-проєктувальних умінь. Це уміння моделювати освітній процес на уроках технологій з урахуванням очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів, орієнтовного переліку об'єктів проєктно-технологічної діяльності учнів та переліку основних технологій.

2. Розширення змісту навчання. Особливе значення має навчання на спецкурсі, який слухачі обирають відповідно до їхніх професійних потреб. Зміст навчального матеріалу спецкурсу носить практико орієнтований характер, тому має особливе значення для розвитку методичної компетентності, сприяє вдосконаленню конструктивно-проєктувальних умінь учителів. Саме вони допомагають учителю будувати освітній процес з урахуванням особливостей освітньої лінії «Технології» Державного стандарту загальної середньої освіти та навчальної програми. Зокрема, базовий модуль програми 10-11 класу «Проєктна технологія в перетворювальній діяльності людини» спрямований на оволодіння старшокласниками провідних засад проєктно-технологічної діяльності, елементами пошукової діяльності, розвиток творчого та критичного мислення, формування вмінь не лише знаходити потрібні знання, а й застосовувати їх на практиці для досягнення визначених завдань, що є основою будь-якого виду виробничої діяльності людини, тому в центрі уваги учителя має бути моделювання освітнього процесу таким чином, щоб учні розширювали й поглиблювали знання про проєктну технологію як інструмент для розв'язання виробничих і життєвих проблем. Зміст варіативної частина програми

спрямований на технологічну підготовку учнів. Учитель планує певний вид предметно-перетворювальної або трудової діяльності варіативного модуля з урахуванням індивідуальних інтересів і здібностей учнів, регіональних особливостей і виробничого оточення, у якому знаходиться заклад освіти, наявної матеріально-технічної бази для вивчення предмету «Технології», власної фахової підготовленості.

3. Диверсифікація форм і методів навчання. Опановують нові знання і вдосконалюють професійні уміння учителі технологій через різні форми навчання: лекції, семінарські і практичні заняття, самостійне опрацювання матеріалів на сайті, у розділі «Дистанційна освіта», прослуховування лекцій в онлайн-режимі.

4. Використання ІКТ-технологій. Особливо актуальним для вчителя в сучасних умовах є удосконалення власних умінь щодо володіння інформаційними технологіями, здійснення дослідницької діяльності, розширення уявлень про досягнення науки та розвиток технологій.

5. Вимірювання результатів навчання. Завершуючи навчання на курсах підвищення кваліфікації, учителі мають можливість здійснити рефлексію. Треба зазначити, що до організації цього етапу важливо підходити з урахуванням індивідуальних досягнень й особливостей слухачів – проявити себе можна, перевіривши рівень знань під час контрольної роботи або презентуючи власний досвід на підсумковій конференції. При цьому відбувається удосконалення всіх складових методичної компетентності та здійснюється самооцінка педагогом власних професійних досягнень. Викладач може простежити, як методична компетентність проявляється в мотиваційній сфері учителя – якими є професійні цінності, професійні домагання, якими є мотиви педагога в професійній діяльності та підвищенні рівня професіоналізму. Також важливо проаналізувати, як проявляється рівень методичної компетентності через ті професійні здібності, які демонструє вчитель технологій, через прийоми і технології, які він використовує в освітньому процесі. Вагомим показником методичної компетентності є ефективність використання педагогом нових знань щодо проектної діяльності учнів, технологій, що використовуються під час реалізації проекту.

Про рівень методичної компетентності учителя технологій за результатами навчання на курсах підвищення кваліфікації можна зробити висновок на підставі того, як учитель вирішує професійні завдання, вільно володіє способами організації продуктивної діяльності дітей, організовує їхню проектну, творчу діяльність, моделює освітній процес відповідно до інтересів та запитів учнів.

У ході дослідження аналізувалися результати анкетування учителів технологій та результати фахових контрольних робіт, які виконали вчителі. Це дає можливість зробити висновок про необхідність формування рефлексивних умінь як важливого компонента професійної діяльності вчителя технологій.

Отже, аналіз нормативного та науково-методичного забезпечення питання розвитку методичної компетентності учителів технологій як основи їхньої конкурентоспроможності в умовах освітніх змін дає можливість зробити висновок, що системі післядипломної освіти педагогічних працівників відводиться особлива роль щодо розвитку методичної компетентності учителів, що є вагомим фактором підвищення якості освіти в сучасних умовах.

У подальших наукових розвідках увага вчених може бути сконцентрована на вдосконаленні системи навчання учителів технологій на курсах підвищення кваліфікації, оновленні змісту навчання цієї категорії педагогів, упровадженні в освітній процес технологій взаємодії, які найбільшою мірою сприяють особистісному професійному розвитку та удосконаленню методичної компетентності педагогів, формуванні мотивації до нового циклу діяльності з метою розвитку методичної компетентності.

Література:

1. Адольф В. Профессиональная компетентность современного учителя. Красноярск: М-во общ. и проф. образования РФ; Краснояр. гос. ун-т, 1998. 309 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 19 (01.02.2012).
3. Кирилова Н. М. Педагогические условия повышения специальной компетентности учителя технологии: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Курган, 2000. 203 с.
4. Навчальна програма з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. 2017. URL: www.mon.gov.ua
5. Навчальна програма «Технології» 10-11 класи (рівень стандарту)». 2017. URL: www.mon.gov.ua
6. Покроєва Л. Д. Як розвивається освіта. Збірник наукових і науково-методичних статей. Харків, 2009. 408 с.
7. Розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.16 року Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua>

Pokroeva L. D., Ostapenko A. S.

METHODOLOGICAL COMPETENCY OF A TEACHER OF TECHNOLOGIES AS BASIS OF HIS/HER COMPETITIVENESS

This article contains analysis of the scientific sources on the topic of the research demonstrating that there is a significant amount of academic writings dedicated to the implementation of the skills approach to the teachers' training. At the same time, the issue of development of methodological competency of the teachers of technologies, specifically at the different stages of their professional activity, during their attendance of the courses of professional development still is not enough observed in the system of postgraduate teacher education.

The article describes the structure of the methodological competence of technologies teacher, the development of which takes place in the system of postgraduate teacher education according to the principles of humanism, human centrism, pedagogy of partnership, differentiation of the education. Also, this article reveals the peculiarities of the process of education on the courses of training of teachers of technologies: differentiation in organization of the training, extension of the training's content, diversification of the ways and methods of the training, using of the ICT-based technologies, measuring of the outcomes of training.

The approaches to the development of the methodological competency of the teachers of the subject «Technologies» that comply with the Law of Ukraine «On Education» (2017), principles of Conception of the New Ukrainian School, objectives of the State Standard of General Secondary Education as basis of substantive content of educational process and current curriculum on manual skills and technologies are outlined.

The article provides characteristics of structural components of methodological competency of the teachers of technologies that are the basis for planning of educational process at the teacher training courses as part of implementation of professional module. Organized in such way educational process at the courses of postgraduate teacher education contributes to the teachers' competitiveness in modern socio-economic realities.

Key words: competence approach, structure of methodological competence of teacher, competitiveness, postgraduate education.

Дата надходження статті: «23» серпня 2019 р.